

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба таҳқиқоти диссертатсионии Талбакова Навбахор Қурбоновна дар мавзун «Асосҳои педагогии тарбияи маънавий-ахлоқии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ дар чараёни дарсҳои забони англисӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.08 – Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.04 – Назария ва методикаи фанҳои гуманитарӣ) пешниҳод шудааст

Талбакова Навбахор Қурбоновна соли 2015 зинаи бакалавро дар факултети забони хориҷии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб аз рӯи ихтисоси омӯзгори забони англисӣ, хатм кардааст. Пас аз хатми донишгоҳи номбурда барои идомаи таҳсил ба шӯбаи магистратураи Донишгоҳи давлатии Бохтар дохил шуда, соли 2017 зинаи мазкурро бо ихтисоси омӯзгори забони англисӣ, хатм кардааст. Аз соли 2021 унвонҷуи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон ба шумор меравад.

Номбурда бо фармони ректори Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав аз 01.02.2024, №55-фа ба ҳайси омӯзгори кафедраи педагогика, факултети педагогика ва вариши донишгоҳи мазкур қабул карда шудааст.

Кори диссертатсионии Талбакова Навбахор Қурбоновна ба таҳқиқи мавзӯи муҳим бахшида шуда, аз муқаддима, ду боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Дар муқаддима муқарриб мавзӯи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида, объект ва мавзӯи таҳқиқот, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назарӣ ва методологӣ, нағзҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ муайян карда шудаанд.

Боби якуми диссертатсия – “Қадамҳои назариявии тарбияи маънавий-ахлоқии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ дар чараёни дарсҳои забони англисӣ” аз се зербоб иборат буда, ба таҳлили

чанбаҳои фалсафӣ, психологӣ ва педагогии тарбияи маънавӣ-ахлоқии ҷавонон, тафаккури ахлоқӣ ва сифатҳои шахсии донишҷӯӣ ҳамчун объекти ҷараёни таълиму тарбия ва нақши шахсияти омӯзгори забони англисӣ дар ташаккули ҷаҳонбинӣ ва тафаккури ахлоқии донишҷӯён бахшида шудааст.

Муаллиф таваччуҳи асосиро ба таҳқиқи масъалаи тарбияи ахлоқӣ чун ҷузъи муҳими маънавиёт ва ҷаҳонбинии насли ҷавон равона сохта, заминаҳои онро дар осори мутафаккирони замони қадим, асрҳои миёна ва то замони муосир мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор додааст. Зикр мегардад, ки масъалаи ахлоқ, чи дар мамлақати мо ва чи дар хориҷа, мавриди таҳқиқи олимону донишмандон қарор гирифтааст. Вобаста ба муҳим ва фарогир буданаш, мавзӯи мазкур дар доираи илмҳои фалсафӣ, психологӣ ва педагогӣ баррасӣ шуда, ҳамчунин, дар замони рушди илму фалсафа дар кишварҳои аврупоӣ то аввали асри XX ва дар давраи шуравӣ низ дар ин самт тадқиқотҳои муҳим анҷом дода шуда, асарҳои зиёд нашр гардидаанд. Хусусан, мутафаккирони ин давра аз қабилӣ Ф. Аквинский, А.И. Ильин, А. Коменский, А.С. Макаренко, В.С. Сухомлинский, К.Д. Ушинский ва дигарон дар самти рушд ва таҳкими илми педагогика ва ахлоқ саҳми беназир гузоштанд, ки диссертант зимни тадқиқот аз асарҳои муаллифони зикргардида ба таври васеъ истифода бурдааст.

Омӯзиши адабиёти гуногуни иҷтимоӣ фалсафӣ, инчунин, тадқиқотҳои замони муосири олимони тоҷик собит месозанд, ки таҳқиқу таҳлили ҳаёти маънавии ҷомеа, хусусан, муносибати насли ҷавон ба арзишҳои миллӣ ва умумиинсонӣ дар сатҳи зарурӣ қарор дошта, дар ин самт таълифоти зиёде дастраси аҳли ҷомеа гардидааст.

Зикр мегардад, ки фаъолияти омӯзгор ба мақсади тарбияи ахлоқии донишҷӯён бе муносибати илмӣ-тадқиқотӣ ба раванди таълиму тарбия, бе истифодаи адабиёти илмӣ бо ҳадафи баланд бардоштани омодагии касбӣ ва бе таҳлили мунтазами қори худ ва фаъолияти ҳамкорон имконнопазир хоҳад буд. Ин ҷузъи тадқиқотии фаъолияти педагогӣ

маҳсуб шуда, маҳз тавасути мавҷудияти равобити диалектикаи байни омӯзгор ва донишҷӯӣ сурат мегирад.

Зимни омӯзиши масъала диссертант баъзе усулҳоеро ба назар гирифтааст, ки шавқу рағбати донишҷӯёнро ба фанни таълимӣ бедор намуда, равандҳои маърифатӣ, монанди тавачҷух, хотира, тафаккурро инкишоф медиҳанд, ҳисси вазифаю масъулиятшиносиро бедор менамоянд. Дар ин зербоб масъалаи рушди тафаккури ахлокии донишҷӯӣ дар асоси сифатҳои шахсии ӯ ҳамчун субъект ва объекти чараёни таълиму тарбия, инчунин, муносибати диалектикаи омӯзгору донишҷӯӣ дар ин раванд мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор дода шудааст.

Тавре ки медонем, синни донишҷӯӣ давраи рушд ва таҳкими ҷисмонии шахсият аст. Ҷисми ҷавон дорoi қобилияти назарраси иҷроиш, сатҳи баланди фаъолияти функционалӣ ва устуворӣ мебошад. Ҳамчунин, ин синну сол барои ташаккули бисёр вазифаҳои равонӣ ва рушди қобилиятҳои зеҳнии инсон мусоидтар аст. Зеро ки маҳз дар солҳои донишҷӯӣ хусусиятҳо ва ҷаҳонбинии ҷавонон ташаккул меёбанд.

Бояд зикр намуд, ки мустақилияти фаъолият дар синни донишҷӯӣ хусусияти амалӣ мегирад. Ин ба зиндагӣ дар ҳобгоҳ, тақсими буҷаи худ ва истифодаи оқилонаи вақти ҳолӣ алоқаманд аст. Таҳсил, зиндагии рӯзмарра ва фароғати донишҷӯён бештар аз доираи иҷтимоии онҳо, яъне ғурӯҳҳои донишҷӯён вобаста аст. Мушкилот, самтҳои арзишӣ, меъёрҳои ахлоқӣ ва роҳбарони ғайрирасмӣ ба самаранокии тамоми низоми кори таълимӣ дар муассисаи таҳсилоти касбӣ таъсири назаррас мерасонанд, ки ин дар дисертатсия хеле хуб инъикос ёфтааст.

Маврид ба зикр аст, ки дар ташаккули арзишҳои маънавию ахлоқии хонандагон дар дарсҳои забони хориҷӣ омӯзгор нақши муҳим дорад. Ба андешаи диссертант вазифаи асосии ӯ аз он иборат аст, ки дар раванди дарс мафҳумҳои забонӣ, иҷтимоию фарҳангӣ ва забоншиносиро то андозае инъикос намуда, тавзеҳ диҳад. Омӯзгор бояд бо фаъолияти шахсии худ рафтори намунавиро нишон дода, инчунин, рафтори

донишчӯёнро дар вазъияти мавҷуда пешбинӣ ва муайян намуда, онро аз мавқеи хирад ва ахлоқ асоснок намояд ва дар мавриди зарурат ин рафторро ислоҳ намояд.

Диссертант бамаврид таъкид мекунад, ки омӯзгор бояд на танҳо усулҳои таълимро донанд, балки дар раванди таълими забони хориҷӣ фаъолияти худро ба тарбияи маънавию ахлоқӣ равона карда тавонад. Маҳз ӯ бо донишчӯён ба муошират ворид шуда, дар байни онҳо нуфузу эътибор дорад ва барои таъсир расондан ба онҳо аз ҷиҳати ахлоқӣ имкони васеъ дорад.

Дар боби дуюми кори диссертатсионӣ – **“Мазмун ва технологияи тарбияи маънавӣ-ахлоқии донишчӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ дар раванди дарсҳои забони англисӣ”** масъалаҳои ташаккули сифатҳои ахлоқии донишчӯён дар машғулиятҳои забони англисӣ, китоби дарсӣ ва машғулиятҳои амалӣ ҳамчун омили муҳимми тарбияи маънавию ахлоқии донишчӯён, арзёбии самаранокии фаъолияти тарбиявӣ дар ҷараёни корҳои мустақилона ва берун аз дарсӣ оид ба забони англисӣ мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор гирифтаанд.

Дар ҷараёни такмили тарбияи ахлоқӣ дар машғулиятҳои дарсии забони хориҷӣ, боҳамалоқамандии фаъолияти педагогии омӯзгор ва фаъолияти маърифатӣ – иртиботии донишчӯён мавриди назар гирифта шуд. Бо чунин фаъолияти муштарак дар мавриди омӯзиши маводи таълимии забони хориҷӣ дар як замон ҳам вазифаи таълимӣ ва ҳам вазифаи тарбиявӣ ҳаллу ҷасл шуданд.

Намуди кор ва маводе, ки ба донишчӯён пешниҳод карда шуд, дастрас буданд ва сарфи вақти иловагиро талаб намекарданд. Диққати асосӣ ба шаклдиҳии аниқ ва равшани вазифаҳо, ҳамчунин, тафтиш ва баҳодиҳии саривақтӣ ба иҷрои ин вазифаҳо зохир карда шуд, чунки тавре ки маълум аст, баҳодиҳӣ ва назорат донишчӯёнро шавқманд месозад, рағбати онҳоро ба иҷрои вазифа бештар месозад.

Таҳлили таҷрибаи таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ собит намуд, ки омӯзиши забони хориҷӣ чун

фанни таълимӣ барои ташаккули шуури ахлокии донишҷӯён имкониятҳои фаровон дорад. Сухбат ва пайдо намудани иттилоот оид ба ҳар гуна мавзӯ, таҳлили ҷанбаҳои гуногуни ҳаёти мардуми забонаш омӯхташаванда ва муқоисаи он бо кишвари мо – ҳамаи ин омӯзгори забони хориҷиро водор месозад, ки маводи таълимиро барои машғулиятҳо на танҳо бо назардошти аҳамияти омӯзишӣ, балки бо таваҷҷуҳ ба аҳамияти тарбиявии онҳо низ интихоб намояд.

Диссертант масъалаи фаъолияти тарбиявӣ дар рафти корҳои мустақилонаю беруназдарсиро дар муассисаҳои таҳсилоти касбӣ мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор дода, зикр менамояд, ки қори тарбиявӣ дар раванди омӯзиши забони хориҷӣ мисли дигар шаклҳои таълим қисми ҷудонопазири раванди умумии таълиму тарбия мебошад. Дар замони бознигарии низоми таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти касбӣ нақш ва мазмуну мундариҷаи қори мустақилона ва беруназдарсӣ такмил ёфта, аҳамияти муҳим пайдо кард. Омӯзиши таҷрибаи омӯзгорони пешқадами забони хориҷӣ аз ҷониби як силсила муҳаққиқон аз он шаҳодат медиҳад, ки қори мустақилона ва беруназдарсӣ ба беҳбудии дониши донишҷӯён оид ба забон мусоидат мекунад.

Маврид ба зикр аст, ки дар ҳулоса ва пешниҳодҳои натиҷаҳои асосии таҳқиқи илмӣ ҷамъбааст гардидааст.

Нуқтаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлилий мустаҳкам қарда шудаанд. Муҳтавои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмии нашргардида ва баромадҳои муаллиф дар конференсияҳои сатҳи гуногун инъикос ёфтаанд.

Ҳулоса, диссертатсияи Талбакова Навбахор Қурбоновна дар мавзӯи «Асосҳои педагогии тарбияи маънавий-ахлокии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ дар ҷараёни дарсҳои забони англисӣ» ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023 № 295) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати

диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493) ҷавобгӯ буда, чихати сазовор гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.08 –Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (1 3.00.08.04–назария ва методикаи и фанҳои гуманитарӣ) барои Ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ, доктори илмҳои педагогӣ, профессор, президенти Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

Ш.А. Сафаров

05.06. 2025

Имзои Сафаров Ш.А.-ро тасдиқ мекунам:

Имзои А.Ш. Қурбоновро тасдиқ мекунам:

Нозири кадрҳо ва коргузори АТТ

М. Саидова

Суроға: 734 024, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи А. Адхамов, 11/2 E-mail: att@maorif.tj.

